

רעיונות למפגשי ההטמעה עם הצוות המוביל

כתיבה: חן פורטוגלי

"טיפים" למפגשים הראשונים (1-3)

- 1) חשוב מאד לפתוח בסבב היכרות עם המורים שבצוות, רעיונות לסבבי היכרות:
- כל אחת מציגה את עצמה, אומרת איזה עוד "כובע" היא ממלאת בחייה חוץ מהיותה מורה, ומציגה את הקשר שלה- אם בכלל- לקיימות.
  - על השולחן מפזרים תמונות בתפזורת, של כל מיני נופים, אתרי טבע, בע"ח, צמחים, אנשים מטיילים, פארקים, גינות, שדות חקלאיים- כל אחת בוחרת תמונה שדרכה היא מציגה את עצמה ואת הקשר שלה לטבע וסביבה.
  - "הכל קשור הכל כשורה"- כל אחת מציגה את עצמה, וחוייית ילדות שהיא זוכרת שקשורה בטבע וסביבה/ או את הקשר שלה לקיימות. הבאה בתור שמדברת צריכה להתקשר בדבריה לקודמתה. הראשונה שמציגה את עצמה ומדברת מחזיקה בידה כדור צמר, וכשמסיימת משאירה קצה חוט בידה וזורקת את כדור הצמר לבאה בתור אחריה. כך אט אט נוצרת רשת עכביש של חוטים וקשרים. העיבוד לתרגיל זה: בשנה הקרובה אנו כצוות נוביל את ביה"ס לחינוך לקיימות. כשם שקיימות הוא מושג הוליסטי, המציג מכלול של מרכיבים וקשרים, כך צריכים להיות גם המפגשים שלנו- מכלול של אנשים עם יכולות שונות שיצרו מארג של רעיונות לתכנית לימודים אורח חיים ועשייה...
  - מניחים קערת עוגיות על השולחן מכל מיני צורות שונות, כל אחת מציגה את עצמה דרך עוגיה וצורת העוגיה, ומספרת על "טעם מתוק" שנשאר לה מזיכרון ילדות שקשור לטבע.
  - מבקשים מכל אחת להביא מבעוד מועד למפגש- חפץ או פריט מהבית שדרכו היא יכולה להציג את החיבור שלה לסביבה וקיימות.
  - מפזרים על השולחן קטעי שירים המכילים בתוכם גישות, אמירות, תיאורים ועוד לטבע וסביבה. לדוג'- תמונה/ דליה רביקוביץ', טבע זה הרגל/ חווה אלברשטיין, שיר החברה להגנת הטבע/ אריאל זילבר, כי האדם עץ השדה, השיר על הארץ/ נורית גלרון ועוד (נספח 1).
- מבקשים מכל משתתף לבחור שיר אליו הוא מתחבר, להציג את עצמו ואת החיבור שלו לשיר.
- 2) הצגת התכנית: במפגש הראשון ניתן להראות לצוות המוביל את המצגת "מפת תפקיד המטמיע", לעבור איתם על כל מרכיבי הפרויקט, תפקידי המטמיע, דרישות התכנית. המצגת גדושה בתמונות ולכן נותנת רעיונות רבים שניתן לקיים בביה"ס. אם לא ניתן להציג מצגת, ניתן לחלק למורות דף מרכז המסביר את עיקרי התכנית, תפקיד המטמיע, על מנת ליצור לצוות המוביל "מבט-על" על הפרויקט, והקשר של המטמיע-השתלמויות מליאה- צוות מוביל שכותב תכנית בית ספרית.

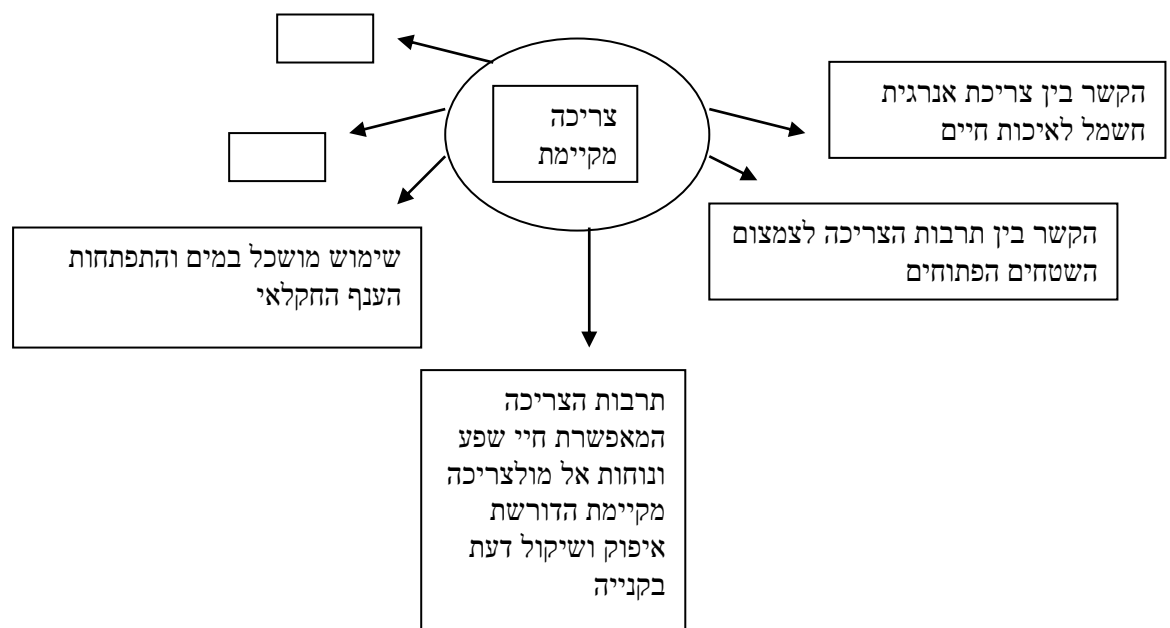
- ניתן להשתמש לפני הצגת התכנית בסיפור **חמשת הגישות/פאולו קואלו (נספח 2)** וממנו לצאת לחשיבות שבתכנית- לעשות "טיפול שורש" לבעיית המשבר הסביבתי, מתוך מערכת החינוך, להפסיק לעקוף את הבעיה או להדחיק אותה, להביט לה ישר בעיניים ולייצר התנהלות חדשה.

3) **תיאום ציפיות:** לאחר הצגת מרכיבי התכנית כמכלול הכולל מטמיע, השתלמויות מליאה ועבודת צוות מוביל בכל שלושת הרבדים (תכנית לימודים, אורח חיים ועשייה), חשוב מאד לערוך תיאום ציפיות ביניכם לבין הצוות המוביל. **שימו לב-** תיאום הציפיות הוא העיתוי המושלם לגלות את החששות של המורים, לארגן את הגבולות של תפקידכם כמטמיעים, שלהן כמורות, לארגן את ציפיות התפקידים. רעיונות לתיאום ציפיות:

- בקשו מכל מורה לכתוב על דף, בחשיבה אישית של 7 דק', ציפיות בכמה מישורים- ציפיות מכס כמטמיעים, ציפיות מהמורים היושבים בצוות המוביל, ציפיות מעצמם כחברים בצוות הזה. לאחר שכתבו, בקשו מהם לשתף בסבב את שכתבו וערכו בהתאם תיאום ציפיות. ניתן להעלות את הדברים שנאמרים על דף (כמעין חוזה) ולשמור אותו.

4) הנחייה מתודית של הצוות המוביל לבחירת סוגיה לתכנית הבית ספרית:

- ערכו עם הצוות "שמש אסוציאציות" לנושא הנבחר הבית ספרי, בקשו מהם להעלות בסיעור מוחין את כל הסוגיות והשאלות שלדעתם עולות מהנושא. דוגמה:

לאחר שלב האסוציאציות, נסו בחשיבה משותפת עם הצוות לחלק את הסוגיות והשאלות שעלו לנושאים, למשל: סוגיות הקשורות לסביבה הקרובה לביה"ס, סוגיות הקשורות לעשייה נוספת המתרחשת בביה"ס, סוגיות המתחברות לערכים המעסיקים את ביה"ס ועוד. נסו לצמצם יחד עם הצוות את הסוגיות שעלו ל-3 סוגיות שהן הכי מרכזיות בעיניהם. בשלב הבא, חלקו את הצוות ליחידים או קבוצות, כל קבוצה או יחיד ייקחו סוגיה אחת ויעברו על הקריטריונים לבחירת סוגיה מהחוברת של המתווה, יבדקו אם הסוגיה עונה על כל אחד מהקריטריונים.

כל קבוצה תציג בפני שאר הצוות את העבודה שעשו על הסוגיה. בסיום- תנו לכל אחד בצוות מטלה לקראת המפגש הבא, לנסות ולמפות את אחת הסוגיות בתכני המקצועות הנבחרים ולכתוב לה מטרות ראשוניות. במפגש הבא יציגו חברי הצוות את החשיבה שעשו על הסוגיות וידונו בבחירת הסוגיה המתאימה ביותר בעיניהם.

■ אפשרות נוספת לעבודה על בחירת סוגיה- הציגו בפני הצוות המוביל סרט העוסק בנושא שבחר ביה"ס, או מצגת תמונות בנושא שבחר ביה"ס. בקשו מכל אחד בצוות, תוך כדי התבוננות בסרט או במצגת התמונות לכתוב לעצמו סוגיות, דילמות או שאלות העולות ממה שראה.

לאחר הסרט, ומשימת הצפייה שניתנה לחברי הצוות, כל אחד יציג בפני חברי הצוות את השאלות שהעלה על הכתב. כתבו בדף מרכזי על השולחן את כל השאלות וההיבטים שיציגו חברי הצוות, נסו לבדוק מה ההיבטים שעלו הוא אכן סוגיה ומה לא. תזכורת: סוגיה= בעיה או נושא שאין לו פתרון חד משמעי. נסו לבדוק האם חלק מההיבטים שעלו קשורים לבעיה מקומית וכיצד. הנחו דיון בו תמפו את הדילמות/ סוגיות שעלו ואת ההתאמה שלהן להיות סוגיות נבחרות לתכנית הבית ספרית.

5) ניתן לראות דוגמה לסיכום מפגש הטמעה שנערך בנתיבות על ידי רויטל הירשוביץ- נספח 3

נספחים

נספח 1

השיר על הארץ/ יהושוע סובול

בואו נשיר את השיר המטורף של הארץ
בואו נשיר את השיר הצהוב של החול
יחפנים מתהלכים לאורכה ולרוחבה של
הארץ
ועושים איתה אהבה, אנשים פורקי עול.

איפה הארץ היא, שקראו לה
קטנטונת?

איפה אותה אהבה מגוללת בחול?
אנרכיסטים הולכים בדרכים, לעורם רק
כותונת
ובוערת אש בראשם ששורפת הכל?

תנו לי לשוב אל אותה הפינה הנידחת
איפה אותם החיים עם שמחת הפשטות
תנו לי מילים עזובות, מנגינה נשכחת,
להוציא מבין הקוצים, קרעים של ילדות.

תנו לי לשיר את השיר החולה, הקודח
מאוהב זרוק אמיתי בלי זהות זכויות
תנו לי לחזור בדרכים החולות אהבה
לירח
שוב לחזור ללכת יחף על שברי זכויות.

שיר ארץ/ נתן יונתן

ארץ שיושביה היא אוכלת
וזבת חלב ודבש ותכלת
לפעמים גם היא עצמה גוזלת
את כבשת הרש.
ארץ שמתקו לה רגביה
ומלוחים כבכי כל חופיה
שנתנו לה אוהביה
כל אשר יכלו לתת.
שב החצב לבן לפרוח
שם בדרך יחידי
והיסמין ישיב ניחוח
שדות הזמן שלה האבודים.
ארץ שמתקו לה רגביה...

כל אביב שבים לה סביוניה
לכסות את כל קמטי פניה
רוח קיץ עצב אבניה
ילטף באור.
שב הסתיו עם כובד ענניה
לעטוף אפור את כל גניה
והחורף את שמורות עיניה
הבוכות יסגור.
שב החצב לבן לפרוח
שם בדרך יחידי
והיסמין ישיב ניחוח
שדות הזמן שלה האבודים

בחברה להגנת הטבע/ אריאל זילבר

לדני יש סימפטיה לנשים מבוגרות
משיכה מינית משיכה פנימית
יושב לו באמבטיה מצייר על הקירות
דחף לא ידוע ממש מנהג קבוע

רינה הזמינה אותי לחדרה
חשבתי לעצמי - זה בטח רציני
אביה איש ידוע ומקובל בחברה
אולי יש פה סיכוי לקבל איזה מינוי

אבל חבל איזה מן מזל
יושב על הספסל ליד הסופרסל

רוצה להיות חבר של קבע
בחברה להגנת הטבע
לשמור על החיות
שלאט נעלמות מן העולם
רוצה להיות חבר של קבע
בחברה להגנת הטבע
להשקות את הפרחים
לשתול כמה עצים כמו כולם.

תמונה/ דליה רביקוביץ'

חורשות הכבשים הירוקים גלשו במורדות
והים למטה שכשך והכחיל מן השמש.
בשמיים פרחו עננים כמו שושני נהר
ואנחנו היינו עוד ילדות.

והייתה בנו אחת שהיו לה עיניים אהובות
וקינאנו בה כולנו עד ששכחנו,
והייתה בנו אחת בהירה זקופת קומה
שהיו שואלים אותה בכיתה וידעה להשיב
תשובות.

והייתי יוצאת בשמש אל השדה הקרוב
ואוהבת את העננים והוגה בהם סיפורים
והייתה לי שהות רבה להרהר בצער
מראשית הסתיו עד סוף הקיץ הצהוב.

ולס להגנת הצומח/ נעמי שמר

כבר פורחים נרקיסים בשמורות הטבע
מרבדים נפרשים בשפלת החוף
כלנית וכרכום, אלף גון וצבע
והחוק שאומר - כאן אסור לקטוף!

רק עלי אין החוק משגיח
רק עלי איש אינו שומר
לו היו לי עלי גביע
אז, היה מצבי אחר.

ציפורים נדירות כבר דוגרות בסלע
אילנות נדירים נשמרים לחוד
איילות נבהלות מסתכלות בשלט
בו כתוב בפירוש ש- אסור לצוד!

רק עלי עוד לא שמו שלט
מסביב אין לי כל גדר
לו הייתי - נאמר - איילת
אז היה מצבי אחר!

אדוני, היזהר, אל תיגע באיריס!
צבעוני-ההרים הוא מחוץ לתחום!
כל גבעה נישאה בשולי העיר היא -
שטח בר מגודר ואיזור רשום!

אז אני לפעמים חושבת
כי היה זה אולי רצוי
לו הייתי נרקיס או רקפת
או אפילו איזה בן חצב מצוי

הסתכלו מה שקורה לי בדרך:
כל אחד עובר - חוטף - קוטף - קולע לו זר
לו הייתי חיה או פרח
אז היה מצבי אחר!

אני שמורת טבע/ דפנה ארמוני

אהבה טובה בסגנון כפרי
אני רק בעד ירוק, ירוק טרי
ולא אוותר לי עד שאמצא לי נער כפר
ואמרתי נער כפר

כן, אני מיושנת כמו זריחה
כמו עץ שקד בשעת פריחה
מכף רגל עד ראש אני שמורת טבע

לא תראה שום עיר כשתביט עלי
רק הכפר אותי מאיר
אני אוהבת לרוץ בשבילי שדות
ולשכב לי על חציר

ואתה כבר חושב שתוכל לגמור
ביום אחד לזרוע ולקצור
מכף רגל עד ראש אני שמורת טבע

כן, אני בעצם ירוקה מאוד
ויש הרבה בטבע שצריך ללמוד
אך קודם עלי לראות טבעת נישואים
ואמרתי נישואים

וכל מה שאתה מבקש ואוהב
כל בת כפר יודעת היטב
מכף רגל עד ראש אני שמורת טבע

לא תראה שום עיר כשתביט עלי
רק הכפר אותי מאיר
אני אוהבת לרוץ בשבילי שדות
ולשכב לי על חציר

אהבה טובה בסגנון כפרי
אני רק בעד ירוק, ירוק טרי
מכף רגל עד ראש אני שמורת טבע
מכף רגל עד ראש אני שמורת טבע

נוף ילדות/ שלמה ארצי

בנוף הבתים הישנים,
אשר היו צילי בימי ילדות,
חלפו הרבה שנים,
חלפו הרבה שנים.

נוף הבתים כבר מתפורר,
וקירותיו נעלמים,
חלפו הרבה שנים,
חלפו הרבה שנים.

בגן העדן של ילדות
אשר היה פורח,
הייתי חלק מהנוף
היום אני אורח.

בגן העצים המזדקפים,
אשר היו צילי בימי ילדות,
כבר נשברו הענפים,
כן, נשברו הענפים.

פרחי הבר, צומחים בין העצים,
ועליהם נעלמים,
כבר נשברו הענפים,
כן נשברו הענפים.

בגו העדו של ילדות...

מדעי הטבע/ מאיר אריאל

על פי מדעי הטבע
האדם כלול בטבע
אם כלול האדם בטבע -
כלולים כל מעשיו.
יוצא שעל פי המדע
טבעי הוא מעשה האדם
אף פרי מעשה האדם
טבעי הוא לכל פרטיו.

שני התולעת, קור העכביש,
ליחת השבלול, יערת הדבש -
כפרחים מפלסטיק, כדשא סינטטי
הנמשכים ברצף ממח ברנש

קני נמלים, מאורות שועלים,
מעונות אריות, שריוני צבים -
כממגורות חיטה, כמעונות עובדים
כתשלובת נסרכת מאנשים.

כקליפת אגוז, כחרצן אפרסק,
כבית שורשים, כשלכת עליהם -
כן סירה בים, חתיכת אורניום,
חנות תשמישים, ירחוני נשים...

הכל טבעי! הכל אותו דבר!
הכל חוקים וחומר, תהליך ומוצר
האדם זה רק חי שפולט קו ישר
קולט רעיון וכופל מספר.

שלום לך ארץ נהדרת/ יהורם גאון

הייתי בפריס וגם ברומא
ראיתי את שבעת פלאי תבל,
בקוטב הצפוני וגם דרומה,
אך אין מקום כמו ארץ ישראל.
וכמו גלויות של נוף יפות
תמונות בזכרוני עפות,
כמו בעד עדשה של מצלמה
בתרמילי אותן אשא
בכל מקום, בכל מסע
קטעי פסיפס מתוך תמונה שלמה.

שלום לך ארץ נהדרת,
עבדך הדל נושא לך שיר מזמור.
גם אם לעיתים נודד אני על דרך,
מה טוב לנדוד אך טוב יותר לחזור.

צריחי המגדלים בירושלים
וסמטאות השוק הצבעוני
גגות הרעפים של גבעתיים
הניבטים מבעד חלוני.
את האביב בתל אביב,
את סבתי ואת סבי,
את החלה ואת נרות שבת,
את ים המלח מול אדום
ואשת לוט צופה לסדום
ואת הקיץ בואך אילת.

מימיה הכחולים של הכנרת
והרקיע התואם מעל
והרגשת הבית המוכרת
בתוך עורקי זורמת כמו חשמל.
הרי גליל והשומרון,
הפרדסים שבשרון,
וילדים בגן המושבה
את הכרמל ואת הים
אחד אחד ואת כולם,
תמיד קורצים, אומרים ברוך הבא.

גן השקמים/ אריק סיני

היה היו כאן פעם שקמים,
חולות מסביב וגם נוף.
העיר תל אביב של אותם הימים
היתה בית בודד על החוף.
ויש לפעמים נערכו ישיבות
מתחת שקמים אז בצל,
וליד העצים צחקו הבנות
וענו בזמרה: "הי ילל".

כן, זהו, כן, זהו,
זה גן השקמים.
היו גם כאלה
אי אז בימים.

גדלה תל אביב מסביבה פרוורים
הכל בה תוכנן ונבדק.
נבנו בה כבישים נשכחו השקמים
והלבין אז ראשם מאבק.

הכל כאן נבנה בקצבו של הדור -
חנויות ובתי שחקים,
אך רק אם נפנה מבטנו אחור,
ניזכר בשקמים ירוקים.

כן, זהו, כן, זהו...

היום השקמים נעלמו ואינם -
רק שלט את שמם עוד מזכיר,
כמה ציפורים וספסל מיותרם
ניצב בליבה של העיר.

על אחריות אישית, על ערבות ומעורבות...

קצת חומר למחשבה...

חמש הגישות / פאולו קואלה (סופר ברזילאי שכתב את הספר "האלכימאי")

קיימות חמש גישות.

א. אני הולך ברחוב. במדרכה יש בור.

דעתי מוסחת כי אני חושב רק על עצמי, ואני נופל לבור.

אני מרגיש אבוד ואומלל ואינני מסוגל לבקש עזרה.

זו לא אשמתי, זו אשמתו של מי שחפר את הבור דווקא שם.

אני מתמרד, מתייאש, מרגיש שאני קורבן של חוסר האחריות מצדם של אנשים אחרים, ואני

מבלה זמן רב שם בפנים, בתוך הבור.

ב. אני הולך ברחוב. במדרכה יש בור.

אני מעמיד פנים שאינני רואה אותו, זו לא הבעיה שלי.

אני שוב נופל לתוכו.

אינני יכול להאמין שזה קורה לי פעם נוספת.

הייתי צריך ללמוד את הלקח, וגם לשלוח מישהו לסתום את הבור.

אני שוב מבלה שם זמן רב.

ג. אני הולך ברחוב. במדרכה יש בור.

אני רואה אותו. אני יודע שהוא שם, כי כבר נפלתי לתוכו פעמיים.

בינתיים, אני כבר אדם הרגיל ללכת תמיד באותה הדרך.

לכן, אני נופל בפעם השלישית. עניין של הרגל.

ד. אני הולך ברחוב. במדרכה יש בור.

אני הולך מסביבו.

מיד לאחר שאני עובר בשלום, אני שומע מישהו צועק, הוא בוודאי נפל לבור.

הרחוב נחסם ואיני יכול להמשיך בדרכי.

ה. אני הולך ברחוב. במדרכה יש בור.

אני מניח עליו קרשים וכך יש באפשרותי להמשיך בדרכי.

איש לא ייפול לתוכו עוד.

סיכום פגישת הטמעה מס' 1- בית ספר "מעגלים"

נוכחים:

אמנון אברג'ל- מנהל בית הספר
שרון, אורה, הרב ממון, רחל, איריס: *לסירוגין*- צוות מוביל בית ספרי
רונית חזן
רויטל הירשוביץ- מטמיעה

משך המפגש: 3 שעות

מהלך המפגש:

- סבב היכרות בהנחיית רויטל
- רויטל הציגה את פרויקט המטמיעים, מטרותיו ומשימותיו בפני הצוות המוביל.
- לאחר הצגת הפרויקט ומרכיביו רויטל הנחתה תיאום ציפיות בין המשתתפים כולל הגדרת תפקידים מסודרת של כל השותפים בצוות.
- אמנון- מנהל ביה"ס ורויטל הסבירו כי הנושא הנבחר לעיסוק בתהליך עומק הינו **שימוש מושכל במשאבים- בדגש פסולת ומחזור**.
- בסיעור מוחין עם הצוות המוביל נבדק האם ערכי הנושא הנבחר יכולים להלום את ערכי בית הספר הלאומיים, החברתיים והיהודים וביחד נמצאו החיבורים הנכונים המותאמים לערכים אלה.
- לאחר דיון ארוך בחרנו סוגיה אשר תעסיק את בית ספר סביב תוכנית הקיימות:
באיזו מידה תלמידים יכולים להוביל שינוי?
בשאלת עומק: באיזה מידה פעילות סביבתית של תלמידים סביב נושאי הפסולת והמחזור, משפיעה על עמדות והתנהגויות של קהילה?
על מנת לחבר את המורים אל תוכנית הקיימות בצורה היעילה והמתאימה ביותר, סוכם כי שכבות הגיל בהם תכננו לכתוב תוכנית חינוכית של 30 שעות ישתנו ל: כיתות ב,ג,ד. כיתות ב'- יעסקו בהרגלי ייצור פסולת בביתם. כיתות ג-יבדקו את

הרגלי ייצור ומיון הפסולת בבית הספר ובסביבה. כיתות ד- יכירו את הרגלי ייצור הפסולת בקהילת המושבים.

- נושאים אלה הולמים את תוכנית הלימודים השנתית במסגרת התוכניות החינוכיות של "מולדת חברה ואזרחות".
- סוכם כי נקדיש את חודשים נובמבר- דצמבר לבניית התוכנית על נמת שנוכל להתחיל להפעיל אותה מחדשים ינואר- פברואר.
- סוכם כי תפתח מועצה ירוקה המורכבת מתלמידי כיתות ה-ו (אולי מועצת תלמידים הקיימת) אשר תובל ככל הנראה על ידי רחל. רויטל תיפגש עם רחל במפגשי ההטמעה על מנת להוביל את המועצה הירוקה.
- בנוסף, רויטל ורחל יתאימו את הנושאים החברתיים בהם מתמקד בית הספר מידי חודש אל הערכים הסביבתיים.

בברכה

רויטל הירשוביץ

מטמיעה בבית הספר

החברה להגנת הטבע

